

Motion till riksdagen 2005/06: MJ513

av **Barbro Feltzing (mp)**

Bromerade flamskyddsmedel

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att försiktighetsprincipen bör gälla nya flamskyddsmedel.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att ta fram alternativ för ämnet trifenylofosfat.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att utfasa de bromerade flamskyddsmedlen i snabb takt.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att Sveriges förbud av de bromerade flamskyddsmedlen PBB och PBDE verkligen blir genomfört och att Sverige verkar för att förbudet genomförs i EU.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att deka-BDE inkluderas i mätning av det nu förbjudna PBDE.

Var finns flamskyddsmedel?

Flamskyddsmedel används i textilier i allmänna lokaler, samt i byggnadsmaterial, men framför allt i elektroniskt material, såsom kretskort i datorer. Många människor blir överkänsliga och får kontaktallergier, när de arbetar framför datorskärmar. Vid en allt intensivare användning av elektroniken i alla delar av samhället, så ökar också riskerna med användningen av flamskyddsmedel. Flamskyddsmedlen finns kvar i miljön omkring oss och idag finns PBDE, ett av de farligaste flamskyddsmedlen, i älgar i Sveriges skogar och i Norra Ishavets sälar. Under de senaste åren har halterna av PBDE tio-dubblats i sillgrissleägg från Östersjön. Halterna i modersmjölk fördubblas vart femte år och de finns i stor mängd i vårt blodomlopp. De lagras i fettvävnad och bryts mycket långsamt ned i naturen.

Regeringen har gett uppdrag till Kemikalieinspektionen om läget med bromerade flamskyddsmedel och Kemikalieinspektionen har föreslagit ett förbud om fem år enligt vad som skrevs i Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2000/01: MJU3. Detta är en, med tanke på alla risker och framtid-

Fel! Okänt namn på

perspektiv, alldeles för lång tid. Regeringen bör ges till känna att de bromerade flamskyddsmedlen bör bytas ut och utfasas i en snabbare takt än vad i dag sker. I och med nya överenskommelser mellan Miljöpartiet och regeringen, så kan det gå i uppfyllelse.

Ingen vet idag hur mycket Sverige importerar av elektroniska produkter med bromerade flamskyddsmedel

Importen av billig konsumentelektronik från Asien innehåller bromerade flamskyddsmedel. Varor utan noggrann innehållsdeklaration, såsom billiga stereoanläggningar, radioapparater till gratulationskort med speldosor innehåller flamskyddsmedel.

Elektroniska kretskort innehåller nästan alltid bromerade flamskyddsmedel och de sprids därför också i produkter som inte behöver flamskyddas, som mobiltelefoner och brandvarnare.

Nya flamskyddsmedel bör behandlas enligt försiktighetsprincipen

Trifenylfosfat, som är en mjukgörare och ett flamskyddsmedel, har upptäckts av svenska forskare i nya datorskärmar. Docent Conny Östman har visat att uppseendeväckande höga halter av trifenyfosfat fanns i tio olika nya skärmar. Trifenylfosfat är allergiframkallande och koncentrationen av ämnet var högst några timmar efter att datorn slagits på, men att det efter motsvarande två års arbete framför datorskärmerna fortfarande fanns tio gånger så mycket högre halter än bakgrundsivån.

Vid arbete framför datorn andas man in medlet, och det elektriska fältet kring datorn gör att partiklar och kemiska föreningar dras mot ansiktet framför skärmen. Trifenylfosfat bör därför ersättas med ett alternativt, oskadligare medel.

Vad är bromerade flamskyddsmedel

Bromerade flamskyddsmedel är ett samlingsnamn för olika bromerade ämnen som har flamskyddande egenskaper. Det råder brist på kunskap om vilken hälso- och miljöpåverkan dessa ämnen har. Ett tiotal av dem används i större skala, t.ex. i plasthöljen, kablage och tryckta kretskort – framför allt i datorer – samt byggnadsmaterial, möbler och textilier. Många av de mest använda bromföreningarna är spridda i biosfären. Den kemiska strukturen hos dessa

Fel! Okänt namn på

föreningar är nära besläktad med PCB. När de bromerade flamskyddsmedlen förbränns, bildas halogenföreningar av dioxiner och furaner, som anses vara mycket farliga för miljön. En typ av bromerade flamskyddsmedel, s.k. polybromerade difenyletrar, är spridda över stora delar av Sverige och nivåerna har höjts sedan 1970-talet.

Flamskyddsmedlen är ett problem medan den skyddade produkten används, t.ex. bör man undvika hudkontakt med flamskyddade textilier, men också vid förbränning eller återvinning. Återvunna delar som används till varor som inte behöver flamskydd ger en onödig spridning av ämnena i samhället.

Bromerade flamskyddsmedel i bröstmjölk

De bromerade flamskyddsmedlen tillhör gruppen farliga ämnen. De är ett s.k. stabilt organiskt miljögift, som inte bryts ned utan finns kvar i kroppen. De bevaras högst upp i näringskedjan, dvs. i människan. Under 1998 har det kommit larmrapporter om att dessa ämnen finns i bröstmjölk och blod. Tidigare har man funnit bromerade flamskyddsmedel i bl.a. havsörn och sälar. Fler larmrapporter under 2000-talet har kommit och forskare anser att det också finns ett stort mörkertal, som man inte har kunnat definiera ännu. Flamskyddsmedlen kommer från luften, men också från animaliska livsmedel. Hudkontakt med flamskyddade textilier bör undvikas.

De flesta av de miljögifter som man tittade på under 1970- och 1980-talet har så småningom minskat i bröstmjölk, medan alltså bromerade flamskyddsmedel återfinns i större mängd.

Nationellt och internationellt arbete

Bara sju av alla flamskyddsmedel har genomgått en ordentlig undersökning hos Kemikalieinspektionen. Kemikalieinspektionen arbetar med att begränsa användningen av bromerade flamskyddsmedel, både nationellt och inom ramen för OECD, PARCOM och EU. OECD har slutit ett avtal med industrin om vissa bromerade flamskyddsmedel som bl.a. innebär att flamskyddsmedlen ska tillverkas med bästa möjliga teknik och att nya ämnen av samma typ inte ska introduceras. Inom PARCOM har Sverige tidigare lagt fram förslag om att de skall avvecklas, men det röstades ned.

EU har försvårat nationella beslut om förbud på kemikalieområdet, då de anser att sådana beslut begränsar den fria rörligheten för varor. I Esbjergdeklarationen 1995 enades miljöministrarna om att bromerade flamskyddsmedel skall ersättas med mindre farliga ämnen där det finns alternativ.

I regeringens proposition "Svenska miljömål – miljöpolitik för ett hållbart Sverige" (1997/98:145) finns de bromerade flamskyddsmedlen med. Rege-

Fel! Okänt namn på

ringen slår fast att användningen bör begränsas, att de särskilt farliga PBB och PBDE kommer att avvecklas.

Förbud mot PBDE och PBB

Kemikalieinspektionen lämnade den 15 mars 2000 en rapport till regeringen, som innehöll förslag till att ett förbud för bromerade kolväten skulle vara infört senast januari 2004. Detta välkomnade Miljöpartiet. Förbudet gäller PBDE och PBB.

Det räcker inte längre med frivilliga avvecklingsinsatser för att stoppa avvecklingen. Sverige bör också medverka till att EU inför ett förbud.

I avvaktan på mer konkreta beslut har sammanslutningen för de svenska IT-företagen, där bl.a. Ericsson ingår, beslutat som policy att inte använda bromerade flamskyddsmedel. Electrolux har antagit en avvecklingsplan för bromerade flamskyddsmedel. Hittills har över 180 bildskärmar certifierats enligt TCO'95, vilket bl.a. innebär att de inte innehåller flamskyddsmedel i alla yttre plastdetaljer. Detta är givetvis positivt, men inte tillräckligt.

Deka-BDE i livsmedel

Deka-BDE har hittats i livsmedel. Deka-BDE hör till den stora gruppen av flamskyddsmedel av polybromerade difenyletrar, alltså PBDE. Halterna av PBDE i livsmedel och i bröstmjolk har av livsmedelsverket bedömts vara låga. Om även deka-PBDE skulle inkluderas i mätningarna så skulle halterna öka. Det är därför ur försiktighetsprincipen viktigt att halterna av deka-PBDE inkluderas i mätningar gjorda av Livsmedelsverket.

Ökade halter i bröstmjolk

PBDE och PBB är stabila och långlivade ämnen som är spridda i hela miljön. De finns i både djur och människor. I renar från norra Sverige och i gädda, abborre och säl i industrinärhet.

Halterna av bromerade flamskyddsmedel har fördubblats sedan 1992. Påvisat är ett samband mellan flamskyddsmedlen och den lymfatiske cancerformen, Non-Hodgins lymfon. Studier av blodet hos demonterare på Stena Technoworld i Blekinge visade på 50 gånger så höga halter än normalt.

Bromerade flamskyddsmedel har mycket varierande användning. De finns i importerade gummikablar, i inredningen i bilar, men mest i importerade elektroniska komponenter, som ingår i datorer, tv-apparater och bilar.

Fel! Okänt namn på

Ersättning finns

I dag finns ersättning för bromerade flamskyddsmedel i de allra flesta tillämpningar, vilket inte minst visas av att några företag nu fasar ut dem. Dock behövs det fortfarande mer forskning på området.

Stockholm den 5 oktober 2005

Barbro Feltzing (mp)